

Мария Келър-Хамела

Отивам в съда

Публикацията е финансирана от фондация ОАК по проект “Детство без насилие - за създаване на ефективна система за защита на децата в Източна Европа” и проект „Чуй детето”

С подкрепата на Държавната Агенция за Зкрила на Детето
и Съюза на Съдиите в България

Оригинал „Idę do Sądu” Maria Keller-Hamela
Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2002

Фондация “Ничии деца”
ул. “Валечних” 59, 03-926 Варшава
e-mail: fdn@fdn.pl
адрес: www.fdn.pl

Фондация “Партньори-България”
ул. “Любен Каравелов” № 66, 1142, София
e-mail: partners@partnersbg.org
адрес: www.partnersbg.org

Превод: Бюро преводи
Консултант: Дорина Христова
Гафичен дизайн и набор: Студио Локал
Предпечат: Студио Локал
Печат: ЕТ “Кронос”
София, 2007

Тази книжка е подготвена въз основа на следните издания:

What’s happening in Court? An Activity Book for Children Who Are Going to Court in California,
Administrative Office of the Courts, Center for Families, Children and the Courts, 1999
Getting ready for the court, Lynn M.Copen, Linda M. Pucci, Sage 2000

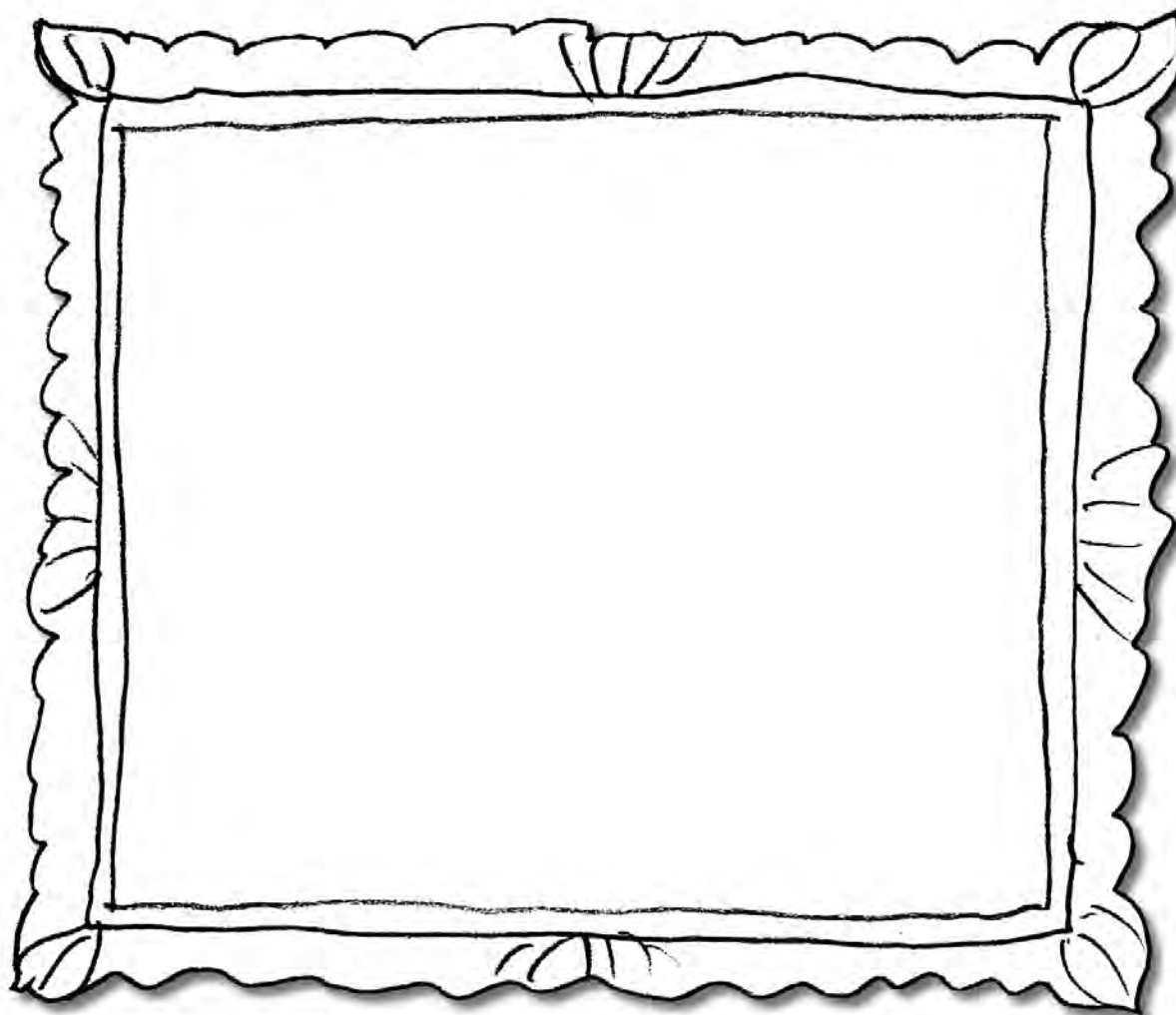
Това издание е финансирано от фондация ОАК по проект “Детство без насилие
- за създаване на ефективна система за защита на децата в Източна Европа”

OAK FOUNDATION

ISBN 978-954-9945-18-8

Отивам в съда .....
Това е книжката на .....

Тук можеш да нарисуваш себе си.

Раздел 1

Разбрал(а) си, че трябва да отидеш в съда и да се срещнеш със съдията. Понякога децата трябва да отидат в съда, за да разкажат на съдията за това, което са видели, чули или преживели. Това което ще кажеш, е много важно за възрастните. Знаем, че си преживял(а) нещо много неприятно и тъжно. Такива неща се случват и на други деца, а също и на възрастните. Съдията непременно трябва да чуе твоя разказ за случилото се.

Децата ходят в съда не само в България, но и в другите страни. Може докато си в съда, друго дете (например в Австралия, където живеят такива мили животинки като кенгуруто) да отговаря на подобни въпроси, зададени от друг съдия. Понякога дори възрастните се страхуват, когато за първи път отиват в съда. Ако се притесняваш от нещо, кажи за това на възрастния, с когото ще бъдеш в съда.

Помни, че отиваш в съда не защото си направил(а) нещо лошо, а за да разкажеш на съдията за това, което се е случило. Сигурно ти се иска да разбереш как изглежда съда и какво се случва там?

Ще попитаме възрастните вместо теб, а те ще ни отговорят.

Какво е съд?

Съдът е място, където хората разговарят за важни и сложни неща. Там те отговарят на въпросите на съдията.

Бил(а) ли си някъде, където хората решават различни проблеми, но без да познават никого? Ходил(а) ли си например в поща, в поликлиника или банка? Същото е в съда.

Отиваш там, за да разкажеш за това, което се е случило. Да кажеш истината.

Как изглежда съдът?

Съдът се намира в голяма сграда. Вътре има различни помещения. Някои са малки, други големи. Там се намират съдебните зали. В тях работят хора, които се наричат юристи. Тяхната работа е да задават въпроси. В такава зала ще се срещнеш със съдията.

Защо трябва да ходя в съда?

Отиваш в съда, защото присъствието ти там е много важно за съдията. Само ти можеш да разкажеш за това, което си чул(а), видял(а) или за това, което си преживял(а). Твоят разказ е много важен. Отиваш в съда, за да си поговориш със съдията и с други юристи и да отговориш на техните въпроси.

Как ще разбере кога трябва да отида в съда?

Ще бъдеш поканен(а) със специално писмо, което възрастните наричат призовка. В това писмо ще бъде написано къде и в колко часа трябва да отидеш при съдията.

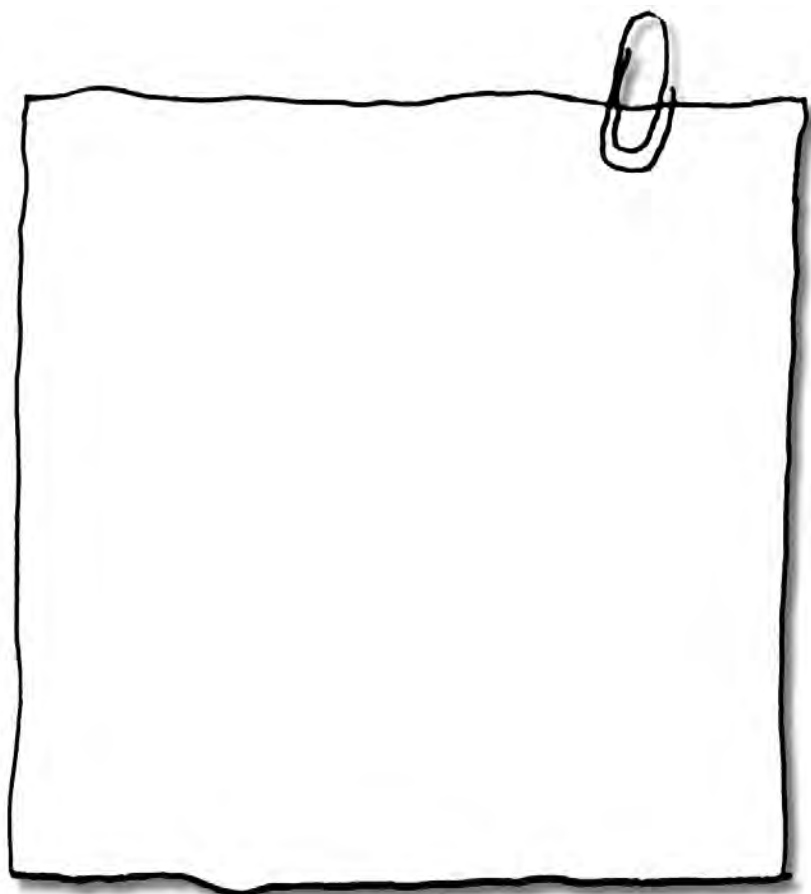

Кой ще дойде там с мен?

Децата никога не ходят сами в съда. С теб ще дойде твоята майка, татко, баба, дядо или друг възрастен, например учител. Ще знаеш предварително кой ще те придружава. Съдът, в който отиваш, се намира в .....

Помоли възрастните да ти обяснят къде е това.

Може заедно да нарисувате карта, на която да отбележите как се стига дотам.

- - банка
- - поща
- - поликлиника
- - училище
- - светофар

Да си припомним за какво си говорихме до сега

Съдът е сградата, в която идват различни хора, за да разкажат истината за важни събития;

В съда има много стаи, наричани съдебни зали;

В съдебната зала ще се срещнеш със съдията и с други хора, наречени юристи, за които ще ти разкажем по-нататък;

За това, кога трябва да отидеш в съда, ще разбереш от специално писмо - призовка;

В съда няма да си сам(а). Заедно с теб ще дойде някой възрастен.

Раздел 2

Детето: Кой работи в съда?

Там работят съдията и други юристи. Юристите са хора, които дълго време са изучавали закона. Те знаят кое е позволено и кое не. Всички хора искат да се чувстват спокойни и

защитени и затова са били създадени законите.

Това са правилата и принципите, които трябва да се спазват, за да не си причиняваме проблеми и неприятности. Работата на юристите е да научат колкото се може повече, да разберат какво се е случило наистина и дали някой не е бил несправедливо обвинен в нещо. Понякога трябва да задават много въпроси. Юристите се грижат за това законите да се спазват.

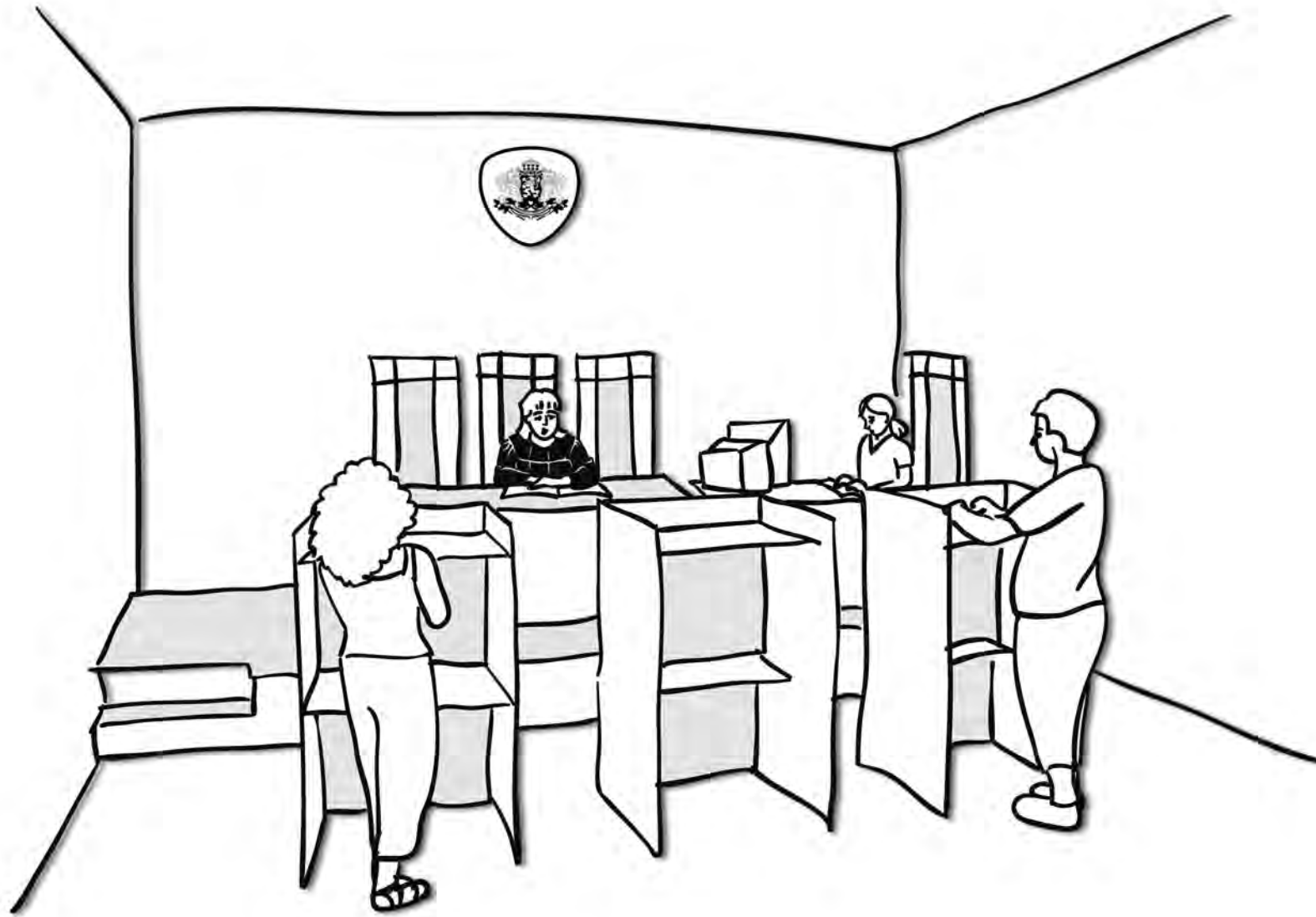
Погледни картинката, на която е нарисувана съдебната зала. Сега ще ти разкажем за хората, с които ще се срещнеш там. На всяка фигурка има номер, потърси го в текста по-долу и прочети какво е написано за всеки от присъстващите в съдебната зала. След това последователно оцвети всички картинки.

1. Съдия - това е най-важният човек в съдебната зала. Тя (той) ще разговаря с теб. Облечен е в малко странна черна мантия. Тя се нарича тога.

В други държави съдиите изглеждат по различен начин. На главите си носят бели перуки - изкуствена коса с къдрици.

Някога съдиите са били само мъже, сега съдии могат да бъдат и жени.

Съдиите често са майки или татковци. Понякога и те имат проблеми и неприятности.

Съдията седи на подиум зад голяма маса и внимателно слуша това, което казват поканените в съда хора. По време на съдебното заседание тя (той) ще разговаря с теб и с другите юристи в залата. Съдията решава кой и кога ще говори. Тя (той) следи за спазването на реда, установен в съда и решава какво ще стане с хората, които са извършили нещо лошо, т. е. нарушили са закона. Съдията се ти помогне да се почувстваш по-сигурен(на).

2. Съдебни заседатели - това са хората, които седят до съдията. Заседателите помагат на съдията в неговата работа. Нито ти, нито подсъдимият познавате тези хора. Те слушат какво казва съдията, ти, подсъдимия и другите участници в делото. Може да ти задават въпроси, а след това заедно със съдията ще решат, дали подсъдимият е извършил нещо лошо или не.

Запомни, че в съда не може да ти се случи нищо лошо.

3. Секретар - това е човекът, което седи отстрани на съдебната маса и записва всичко, което се казва в залата в специален документ, наречен протокол. Ще запише и това, което ще разкажеш. Секретарят пише през цялото време.

4. Прокурор - облечен е в тъмночервена мантия. Прокурорът е първият, който ще разкаже на съда за случилото се. Тя(той) може да е информиран от полицаите или от други хора, които смятат, че законът е нарушен. Може вече да си виждал(а) прокурора, ако е разговарял с теб преди да се срещнете в съда. Прокурорът защитава правата на хората, които са преживели нещо лошо.

5. Адвокат (защитник) - това е човекът, който седи близо до подсъдимия. Също е облечен в черна мантия, но има бяло жабо. Може да ти задава трудни, понякога неприятни въпроси. Адвокатът защитава подсъдимия и прави всичко, за да убеди съда, че тя (той) не е виновен(на), че не е искал да извърши стореното или че някой друг го е извършил. Подсъдимият се чувства по-добре, когато до себе си има защитник. Понякога в съдебната зала може да има двама или повече адвокати.

6. Психолог - това е човекът, който е в съда, за да ти помага. Може да е някой, с когото вече се познаваш, или с който си разговарял(а), но е възможно да бъде непознат(а). Ако те е страх или не се чувстваш сигурен(на), можеш да помолиш психолога за помощ.

7. Свидетел - това е човек, който идва в съда, за да говори със съдията и другите юристи и да отговори на техните въпроси.

Свидетелите отговарят на въпросите, застанали зад банката, намираща се срещу съдията и съдебните заседатели. Понякога съдията разрешава на децата да седнат.

Преди да започнат да отговарят на въпросите на съдията, възрастните свидетели дават обещание (полагат клетва), че ще казват истината.

Ако беше възрастен, също щеше да полагаш такава клетва.

Запомни, че съдът е мястото, където трябва да казваш истината.

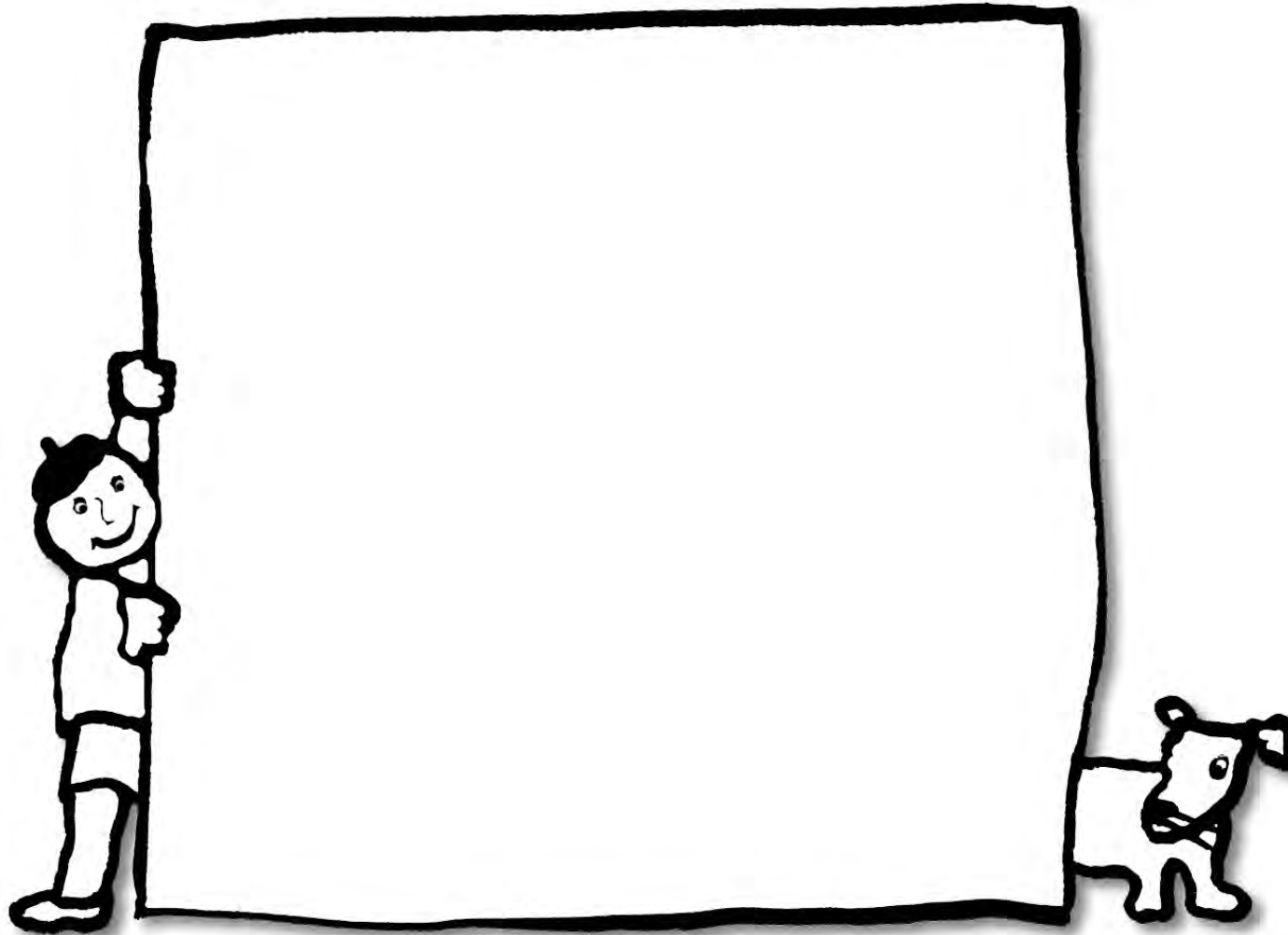
8. Подсъдим - тя (той) може да не е лош човек, но може да извършил(а) нещо нередно. Подсъдимият може да бъде непознат човек, но може и да е твой близък, член на семейството ти, когото си обичал(а) или още обичаш.

Има дела, по които няколко души са подсъдими. До подсъдимия често седят полицаи в униформи. Подсъдимият не винаги казва истината и не полага клетва, че ще каже истината. Хората лъжат по различни причини.

Как мислиш, защо лъжат хората?

Хората лъжат, защото са извършили нещо лошо и се страхуват, че ще бъдат наказани. Лъжат и защото се срамуват от това, което са направили. Лъгали ли са те някога?

Нарисувай себе си, докато казваш истината в съда.

Детето: Как да се облека, за да отида в съда?

Можеш да облечеш това, с което се чувстваш най-добре. Все пак не отиваш да играеш навън, а на важна среща. Ако искаш можеш да вземеш любимата си играчка или книжка. Играчката не трябва да е прекалено голяма. Забранено е да се водят животни в съда. Не забравяй, че трябва да дойдеш малко по-рано. Съдията има много дела и не бива да чака.

Какво да правя, когато ме повикат в съдебната зала?

Когато те поканят в съдебната зала, ще застанеш пред съдията, който ще попита за името и фамилията ти и на колко си години. Ако вече ходиш на училище, може да те попита за училището, в което учиш или за нещо друго. Тя(той) просто ще поговори с теб като ти напомни, че трябва да казваш истината. Може въпросите да се отнасят до най-близките ти хора, напр. мама, татко, брат или сестра. Съдията ще те попита дали искаш да говориш за тях. Ако ти е трудно, не си длъжен(на) да отговаряш на такива въпроси. Други юристи, а понякога и подсъдимият, също могат да те питат за разни неща. Възможно е съдията да прочете това, което по-рано си разказал(а). Когато съдията и другите юристи приключат с въпросите си, ще ти кажат, че можеш да излезеш от залата.

Преди да продължим нататък, ще поговорим за още нещо. Нещо, за което децата често се тревожат. Те изпитват страх от подсъдимия, дори ако тя (той) е член на семейството им или е някой много близък. Мислят, че докато отговарят на въпросите на съдията, подсъдимият може да започне да ги прекъсва или да им се разкрещи. Това, за щастие, се случва много рядко, а дори да стане така, съдията ще се намеси.

За какво ще ме питат в съда?

Съдията и другите юристи могат да те питат за различни неща. Съдията например може да поиска да разбере, дали знаеш

каква е разликата между истината и лъжата.

Хайде да се опитаме да проверим това.

Ако ми кажеш, че си жираф, това не е вярно. А сега ми кажи каква е истината.

Кой си?.....

Когато си свидетел, трябва да разкажеш за всичко видяно, чуто или преживяно в съда. Съдията ще те слуша много внимателно. Юристите задават много въпроси, които понякога се разбират трудно. Ако е така, кажи на съдията, че не разбираш въпроса. Всеки, дори възрастен, може да не разбере. Не се срамувай и просто кажи:

„Не разбирам въпроса” - сега се опитай да го кажеш.

Понякога юристите употребяват трудни думи, които не можеш да разбереш. Много възрастни също не ги разбират. В това няма нищо срамно.

Тогава трябва да кажеш: **„Не разбирам тази дума”** или **„Не знам какво значи тази дума.”**

Може да не чуеш въпроса.

Тогава кажи: **„Не чух въпроса”** или **„Моля да повторите въпроса”**.

Понякога юристите задават въпроси, на които не знаеш как да отговориш. Тогава, ако наистина не знаеш отговора, недей да гадаеш, а направо отговори: „Не знам”.

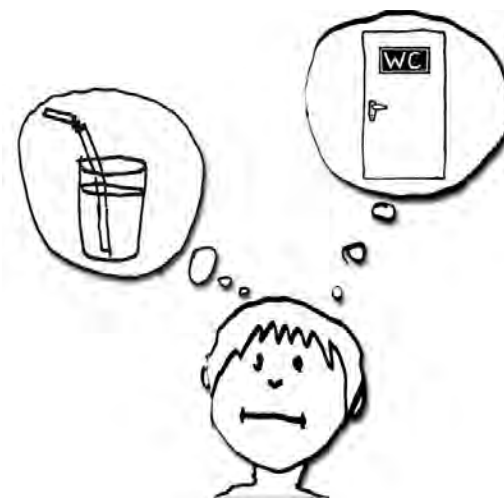
Може и да не си запомнил(а) всичко. Възрастните също забравят разни неща. Тогава не се опитвай да отгатваш и отговори: „Не си спомням”.

Понякога дори и да си спомняш, ти е трудно да говориш.

Това се случва и на други деца. Тогава кажи на съдията, че предпочиташ да не отговаряш на този въпрос.

В съда трябва да казваш истината.

Случва се някой юрист да зададе въпрос, който не се харесва на другите юристи. Можеш да чуеш думата „възражявам”, което означава „не съм съгласен”. Тогава не си длъжен(на) да отговаряш. Юристите сами ще говорят със съдията, а след това тя (той) ще ти каже какво да правиш по-нататък.

Какво ще стане ако съм притеснен(а) или се разплача?

Нищо няма да стане. На всеки може да се случи. Възрастните също се изнервят или плачат. Помни, че не е необходимо да бързаш, когато отговаряш на зададените въпроси. Най-важното е да казваш истината. Ако ти стане тъжно, можеш да прегърнеш своята играчка. Така ще се почувстваш по-добре.

Колко време ще трябва да остана в съда?

Зависи. Може да се наложи да почакаш в коридора преди да влезеш в съдебната зала, защото съдията трябва да разговаря с други хора. Понякога децата изобщо не чакат, а друг път се налага да стоят пред съдебната зала доста дълго. Докато чакаш можеш да поиграеш с играчката си, или да почетеш книжка. Никой не обича да чака и да скучае. Даването на показания в съда може да продължи кратко или да отнеме време. Съдията иска да научи всички подробности и може да задава много въпроси на теб и останалите.

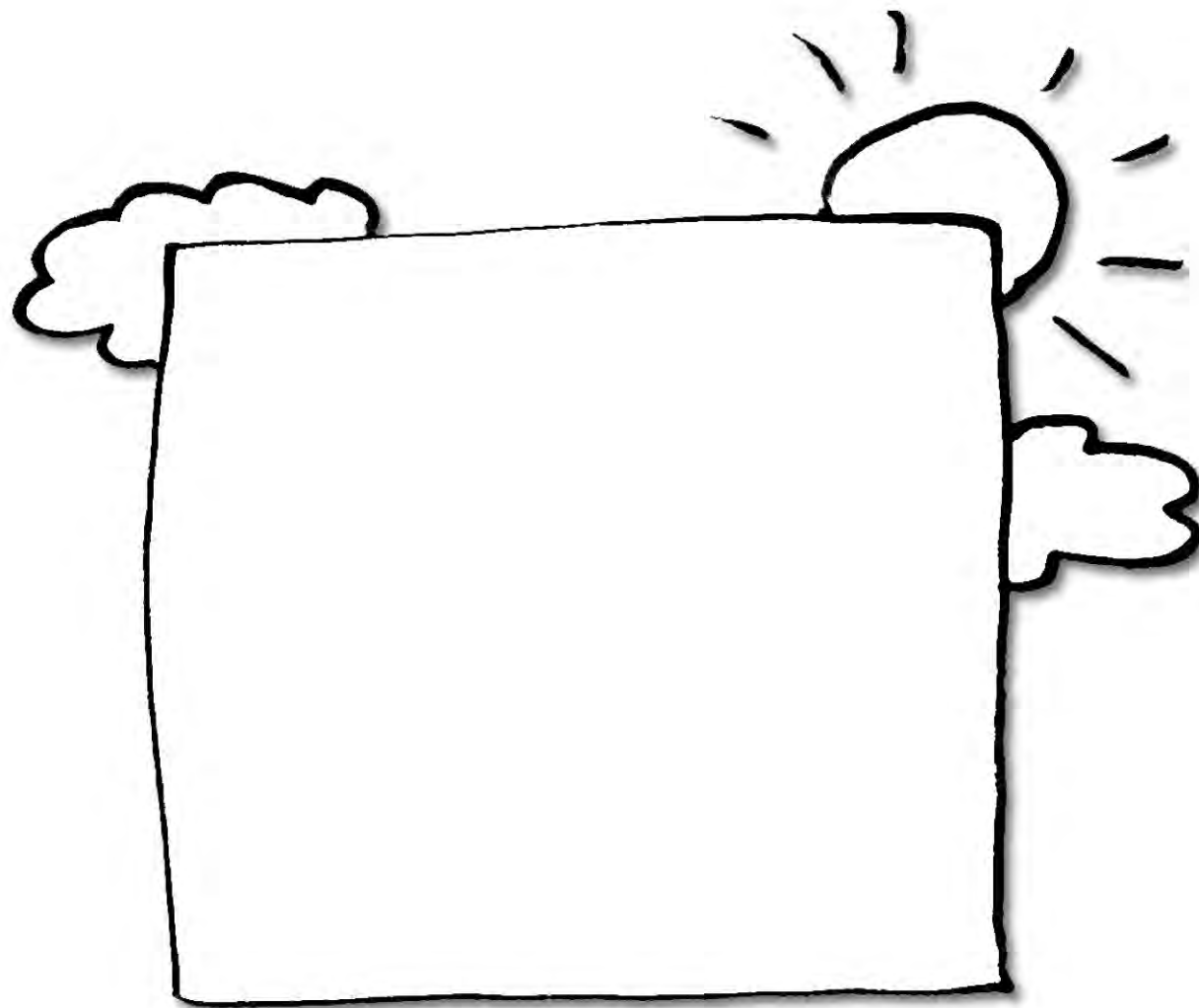
Какво ще стане, когато свърша да говоря в съда?

Когато отговориш на зададените въпроси, съдията ще каже, че можеш да излезеш от съдебната зала. Понякога се налага да почакаш в коридора още малко. Най-добре е да попиташ за това възрастния, който те придружава в съда.

Как да разбера какво ще стане с подсъдимия?

За решението на съда можеш да попиташ родителите си. Вероятно няма да знаят отговора веднага. Някои дела продължават дълго, защото съдията трябва да разговаря с много хора.

Децата обичат да са свободни и да правят различни интересни неща.
Най-много обичат да си играят.
Нарисувай на какво би искал(а) да си поиграеш, когато излезеш от съда.

Кажете ми за какво си говорихме досега?

Да започнем от начало:

Когато нещо ти се е случило, нещо си видял(а) или чул(а), можеш да станеш свидетел в съда;

Най-напред си разговарял(а) с полицаи, дознател, следовател или с прокурор и психолог. Ако прокурорът прецени, че някой е извършил нещо лошо, извършителят трябва да отиде в съда и да се срещне със съдията. Такъв човек се нарича обвиняем или подсъдим;

Съдията иска да чуе за всичко, което се е случило. Ще разговаря с много хора и ще реши, дали подсъдимият е извършил нещо лошо, дали е виновен или не, както и дали трябва да бъде наказан;

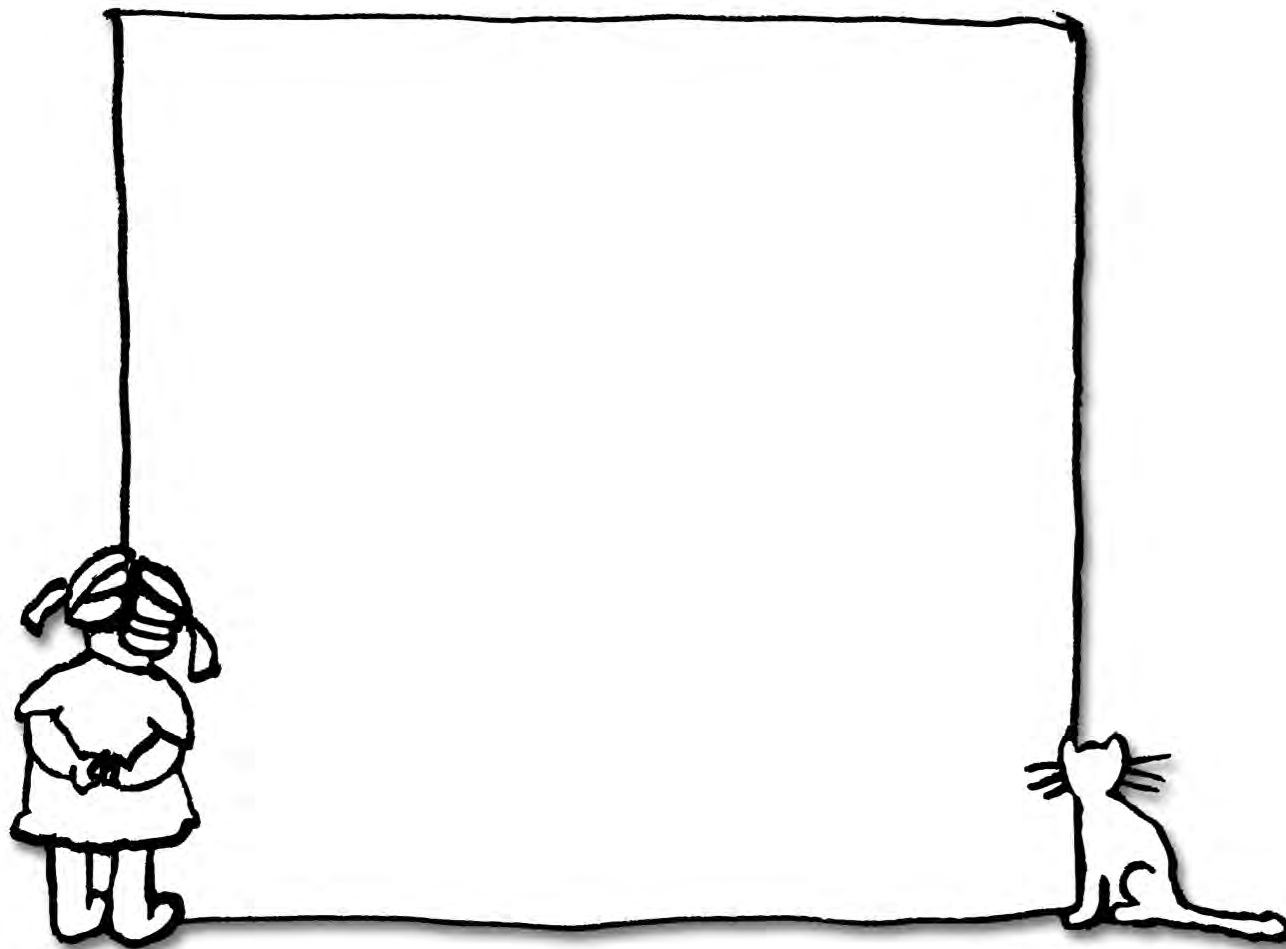
Подсъдимият ще дойде със своя адвокат (защитник);

Ти отиваш в съда, за да говориш със съдията и други юристи и да отговаряш на техните въпроси.

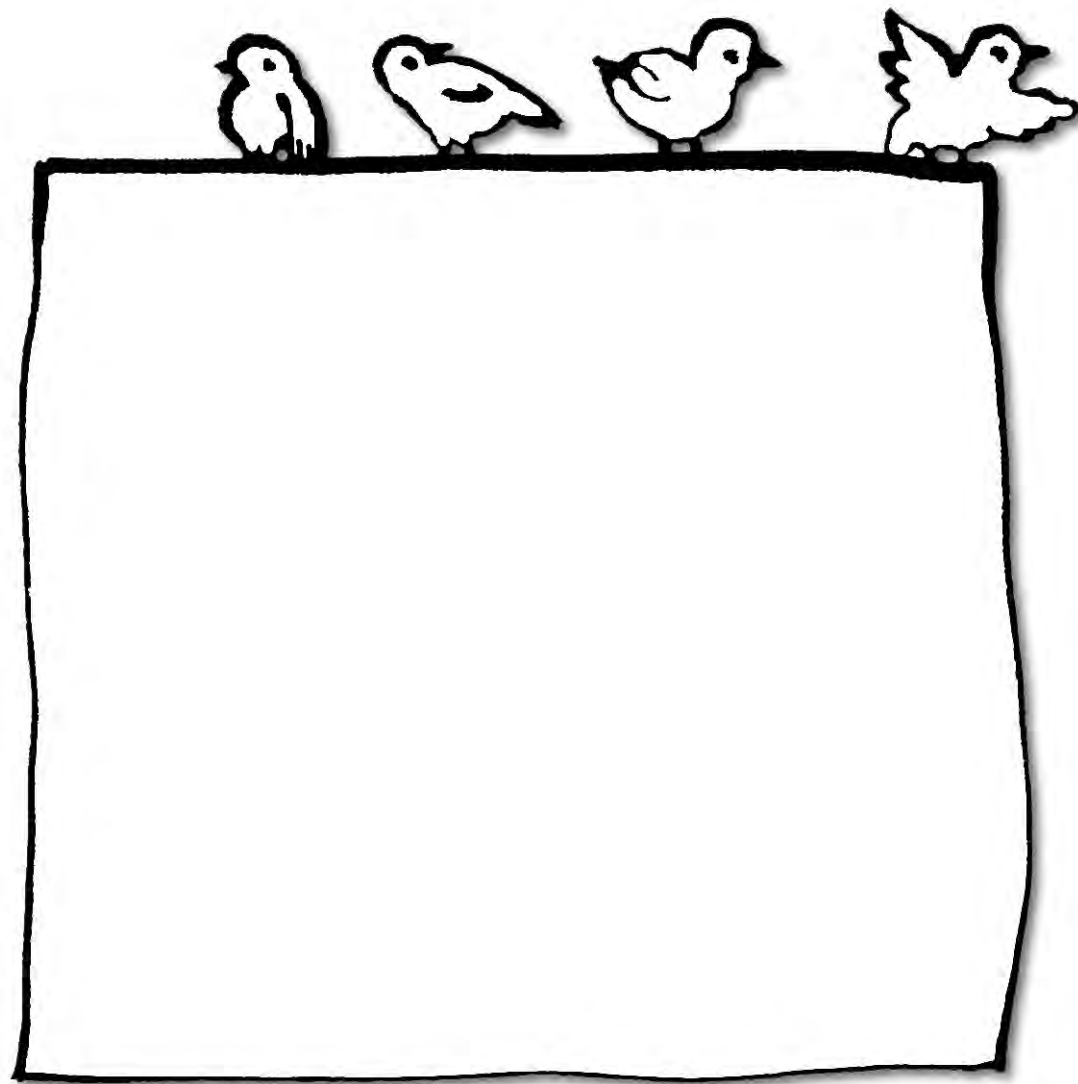
Често децата казват, че се страхуват да отидат в съда. Обикновено, защото не знаят какво ги очаква там. После разказват, че са престанали да се страхуват, след като са разбрали какво е съд. Ти вече знаеш много неща за съда.

Още ли се страхуваш?
Ако е така, тук можеш да нарисуваш от какво те е страх.

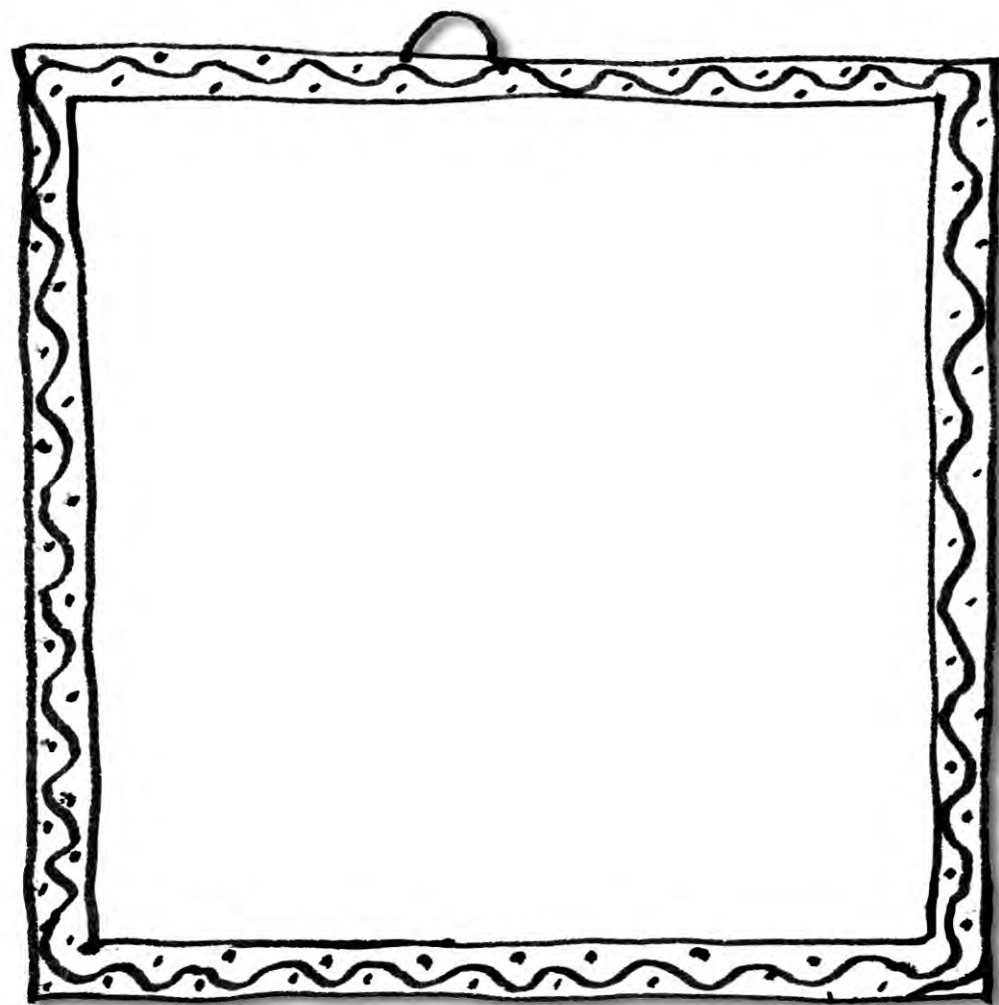

Как мислиш, какво би ти помогнало да не се страхуваш?
Може би ще се опиташ да го нарисуваш.

А сега нарисуй картинка, на която изглеждаш смел(а).

Ако искаш да знаеш още нещо, поговори с някой възрастен.

